

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΑΛΛΑΟΥΝΗ

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ

(ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ "ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΘΗΝΩΝ,")

Ἵσως θὰ μπορούσαμε νὰ τοῦ δώσουμε ἕναν ἄλλον τίτλο, ἀποφεύγοντας αὐτὸ τὸ ξενικὸ «Φεστιβάλ», ἀλλὰ ὁ τίτλος δὲν ἔχει καὶ τὴση σημασία ὅσο ἔχει ὁ σκοπὸς τῆς δημιουργίας ἀπὸ τέτοιου γιορτῆς καί, ἰδίως, τὸ περιεχόμενον τους. Ἄλλως τε ἡ λέξις «Φεστιβάλ», σύντομα καὶ περιεκτικῆ, ἔχει γίνει διεθνῆς πιά καὶ μιὰ κι' ὁ σκοπὸς ποὺ ἐπιδιώκουν τέτοιες γιορτῆς εἶναι ἕν μέρει καὶ τουριστικὸς, δηλαδὴ ἀποβλέπει στὴν προσέλκυσι ξένων, ὡς μείνη «Φεστιβάλ Ἀθηνῶν».

Σ' ἄλη τὴν Εὐρώπῃ γίνονται τέτοιες μουσικὲς καὶ θεατρικὲς εορτῆς σήμερα, ἀρχίζοντας ἀπ' τὸ Αὐστριακὸ Σάλτσμπουργκ, ποὺ μὲ τὴ μακροχρόνια παράδοσι τοῦ στάθηκε τὸ πρότυπο καὶ τὸ ὑπόδειγμα: Ἦταν λίγο μετὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμο, ὅταν μερικοὶ μεγάλοι καλλιτέχνες τῆς τόσο φτωχῆς τότε Αὐστρίας, μαζεύτηκαν στὴν πατριδα τοῦ Μότσαρτ καὶ βάλανε τὴς βῆσεις τῶν Σάλτσμπουργιανῶν «Festspiele». Ἦταν ὁ διάσημος τότε σκηνοθέτης Μάξ Ράινχαρτ—ὁ ἀφάντης τοῦ Σάλτσμπουργκ— καθὼς τὸν ἔλαγα—ὁ Ρίχαρντ Στράους, ὁ μεγάλος ποιητῆς κι' ἀχώριστος φίλος τοῦ Στράους Οἰγκο φὸν Χόφμανσταλ, ὁ ἀρχιμουσικὸς τῆς Κρατικῆς Ὀπερας τῆς Βιέννης Φράντς Σάλκ.... Κανένας τους δὲν ζῆ πιά. Αὐτοὶ ἀποτελέσανε τὴν πρώτη ἐπιτροπῆ, μὲ συνεργασία ἐνὸς Μπρούνο Βάλτερ, ἐνὸς Τσοκανίνι, ἐνὸς Φουρτβαϊγκλερ. Τὰ αὐτοῦ γιὰ τὴν ἐπιτυχίᾳ ἦσαν πολλὰ: Ἡ ὁμορφὴ πολιτεία, τὸ ὄνομα τοῦ Μότσαρτ, ἡ μεγάλη παράδοσι, τὰ ὄνοματα τῶν Ἰδρυτῶν. Καὶ τὰ «Festspiele» τοῦ Σάλτσμπουργκ ἔγιναν καὶ μόνου μιὰ παγκόσμια ἔννοια. Ἄλλὰ, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, αὐτὴ ἡ «ἐπιτροπῆ» ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἕναν σκηνοθέτη διεθνούς κύρους, ἀπὸ ἕναν συνθέτη κι' ἕναν ποιητῆ παγκόσμια καθιερωμένου ἤδη, ἀπὸ διάσημους ἀρχιμουσικὸς. Ἦταν ἐπόμενοι αὐτῆς οἱ Καλλιτεχνικὲς Γιορτῆς δὲν ἴσαν «περιεχόμενον» τόσο ἀνώτερο καὶ τόσο ἐπιληθικὸ, ὥστε νὰ προσέλκουν κάθε χρόνο χιλιάδες ἀπὸ ντόπιους καὶ ξένους—ὁ τουρισμὸς, ἡ τουριστικὴ ἐπιτυχία δὲν ἦταν ὁ σκοπὸς, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα.

Σὲ μικρὴ σχετικὰ, ἀπόστασι ἀπὸ τὸ Σάλτσμπουργκ, τὴν πόλι τοῦ Μότσαρτ, εἶναι ἡ πόλις τοῦ Βάγκνερ, τὸ Μπάϊρῶου, ὅπου ἕνας φιλότεχνος βασιλιάς, ὁ Λουδοβίκος 2ος τῆς Βαυαρίας, πρόσφερε στὸν φίλο του Ρίχαρντ Βάγκνερ ὅλες τὴς δυνατότητες γιὰ νὰ χτιστὸ θέατρο του, ὅπως τὸ ὤνειρευταν καὶ νὰ διητῆ τὰ ἔργα του στὸ πλοίσιο ποῦ τοὺς ταίριαζε. Ἐτοὶ δημιουργήθηκαν οἱ Γιορτῆς τοῦ Μπάϊρῶου, γιορτῆς ἀποκλειστικὰ μὲ ἔργα Βάγκνερ. Τὰ δύο οὗτὰ μεγάλα ὑποδείγματα

ἀκολούθησαν πολὺ ἀργότερα, πολλὲς Εὐρωπαϊκὲς πόλεις: Τὸ Ἐδιμβούργο τῆς Σκωτίας, τὸ Στραβούργο, τὸ Αἰξ τῆς Προβηγκίας, τὸ Βισού, ὅπου καὶ φέτος τιμήθηκε ἰδιαίτερα ὁ Ρίχαρντ Στράους, τὸ Αἰξ-λε-Μπαιν, ἡ Μπρεζανόν κι' ἄλλες πόλεις τῆς Γαλλίας, ἡ Χάγη καὶ τὸ Ἄμστερνταμ μιὰ μικροῦλα πόλις τῆς Αὐστρίας, ἡ Μπρεγκένζ—πάνω στὰ Αὐστροελλεβητικὰ σύνορα—τὸ Ἄουγκμπουργκ ποῦ εἶναι ἡ κοιτίδα τῆς οἰκογένειας Μότσαρτ—κι' ἕνα σωρὸ ἄλλες πόλεις τῆς Γερμανίας—δὲν ἔχει σημασία νὰ τὶς ἀναφέρω τώρα ὅλες — κι' ἄς μὴν ξεχνοῦμε τὴ Βενετία κι' ὄχι βέβαια τὸ Παρίσι, τὴ Βιέννη, τὸ Βερολίνο, τὸ Μόναχο, ποῦ, ἐκτός ἀπὸ τὴν τακτικὴ καὶ τόσο ἐντονη μουσικὴ ζωὴ τους, ἀφιερώνουν μερικὲς ἑβδομάδες σὲ πανηγυρικὲς κι' ἐντελῶς ἰδιαίτερης σημασίας Καλλιτεχνικὲς Ἐορτῆς. Φέτος τέτοιες γιορτῆς διοργάνωσαν καὶ στὴ Βορκελῶνη....

Ποῖο εἶναι τὸ περιεχόμενον ὅλων αὐτῶν τῶν Ἐορτῶν καὶ τὶ ἐπιδιώκουν; Τὶς βλέπω σὰν ἕνα εἶδος πνευματικῶν καὶ μουσικῶν ἀγώνων: Κάθε χώρα ἐπιβίηνει ὅτι καλλίτερο καὶ ὠραιότερο ἔχει—θέατρο, ὄπερα, ὀρχήστρες, συνθέτες, ἀρχιμουσικὸς, διάφορους σοφίστες κ. ὅ.—καὶ προσκαλεῖ κι' ἀπ' τὶς ἄλλες χώρες ὅτι καλλίτερο ἔχουν—τόσο στὸν δημιουργικὸ, ὅσο καὶ στὸν ἐρμηνευτικὸ τομέα. Αὐτὸ τείνει σὲ κάποια ὁγκρυσί, σὲ ἀνταλλαγὴ ἰδεῶν καὶ ἐμπνεύσεων. Σὲ κάποια συνεννόησι καὶ ἀλληλογνωριμία. Αὐτὸ βοηθεῖται συνθέτες, συγγραφεῖς, καλλιτέχνες, σοφίστες, ν' ἀναβιβαθῶν καὶ νὰ ἐπιβιβαθῶν. Δὲν θυμᾶμαι ποῖος ἔγραψε πᾶς τὸ Σάλτσμπουργκ, ἐκτός ἀπὸ τὴν θαυμαστὴ ψυχαγωγία ποῦ προσφέρει, εἶναι μιὰ «διεθνῆς καλλιτεχνικῆς ἀγοράς: Διευθυντῆς θεάτρων καὶ Λυρικῶν Σκηνῶν ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον, μεγάλοι ἱμπρεσάριοι, στὸ Σάλτσμπουργκ θὰ πάνε κάθε χρόνο γιὰ νὰ διαλέξουν ὄχιους καλλιτέχνες καὶ νὰ τοὺς προτεῖνουν συνεργασία σὰ θεατρά τους, ἐνῶ, οὐνάμα, ἀπὸ τὸ Σάλτσμπουργκ θὰ ξεκινήσῃ γιὰ νὰ ἐπιβιβῆσῃ παγκόσμια, ἡ καινούρια ὄπερα καὶ ἡ καινούρια συμφωνία, ἀρκεῖ νὰ σημειώσῃ ἐπιτυχία στὸ Σάλτσμπουργκ. Γιατί, ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια, στὸ Σάλτσμπουργκ καθιερώθηκε ἀπ' τὴν ἐπιτροπῆ τῶν Ἐορτῶν, νὰ δίνεται κάθε χρόνο μιὰ νέα ὄπερα ὁ ἔντελως πρώτη ἐκτέλεσι. Ἐτοὶ δημιουργεῖται ἕνα ἀράνταστο ἐνδιαφέρον: «Ὁ Ὄζνιτος τοῦ Δαντῶν» καὶ «Ἡ Δίκη», τὸ Αὐστριακοῦ φὸν Ἄινεμ, μὲ καταπληκτικὲς ὄπερες ποῦ προποαῖχθηκαν σὲ δύο χρόνους τὸ Σάλτσμπουργκ, τὸ ξαναζωντανέμμα ἔπειτα ἀπὸ 25 χρόνια τοῦ «Βότοσκ» τοῦ Ἄλμπαν Μπέργκ, ἡ «Ἀντιγόνη» τοῦ Ὀρφ, καί, φέτος, ὁ «Ἴρλανδικὸς θρόλος» τοῦ Βέρνερ

"Εγκ προκάλεσαν τις πιο ζωηρές συζητήσεις, «χάλασαν κόσμο», κυριολεκτικά και ζητήθηκαν από πολλά θέατρα, μεταφέροντας έτσι παντού και τα όνοματά των συνθετών και της χώρας τους.

Παράλληλα με την "Όπερα, το Σάλτσιμποουργκ προσφέρει Συμφωνικές Συναυλίες, Δράμα, Συναυλίες Μουσικής Δωματίου, Σερенаδική, άκόμα και όπερέττα, ενώ με την περιφέρη Μουσική "Ακαδημία του, το «Μοτσαρτέουμ», που από χρόνια οργανώνει σειρά θερινών μαθημάτων, δίνει την δυνατότητα ν' αναδειχθούν πολλοί νέοι και άγνωστοι καλλιτέχνες σ' όλους τους τομείς.

Τό ίδιο σχεδόν, αλλά φυσικά με τό δικό τους τυπικό χρώμα, είναι και τό περιεχόμενο τών όεορτών τό "Εδμβούργου, της Λουκέρνης, τό Στρασβούργου. Τό Αϊξ της Προβηγκίας περιορίζεται σέ "Όπερες, κυρίως Μότσαρτ και σέ μερικές Συμφωνικές Συναυλίες, τό Αϊξ-Λέ-Μπαί, θέλοντας νά διατηρήση τήν Γαλλική χορευτική παράδοσι, δημιουργεί «Φεστιβαλ Χοροδ» όπου παρουσιάζονται χορευτικά σύνολα κ' αστέρια—σολίστες τό Χοροδ άπ' όλο τόν κόσμο, ενώ τό Παρίσι συγκέντρωσε φέτος άπειρους ζένους με τό Θεατρικό τού Φεστιβαλ—όπου, ώς γνωστόν, έλαβε μέρος και τό δικό μας "Εθνικό Θέατρο. Πρίν από δύο χρόνια πάλι, τό Παρίσι είχε οργανώσει ένα θαυμάσιο Φεστιβαλ υπό τό έμβλημα «Μουσική τού 20οο αιώνος», όπου δόθηκε μία σειρά από τις ώραιότερες σύγχρονες συνθέσεις, κάθε τεχνοτροπίας και χώρας. Και δέν θάπρεπε νά ξεχάσω τό Ντονάουσοιγκεν, τή μικρή αότή πόλι της Γερμανίας—στις πηγές τού Δούναου—όπου, κάθε χρόνο, με τήν πρωτοβουλία και γενναιοδωρία ένος Γερμανού πρήγνη-ποδο οργανώνονται δύο μέρες έντελώς προποροειακής Μουσικής, με συμμετοχή έξεχόντων καλλιτεχνών και παρακολούθησιν κριτικών άπ' όλα τά μέρη τού κόσμου. Κάθε έργο που θά εκτελεσθέρέκει, δέν πρέπει νάχη παχθή πουθενά άλλοο. Στό πρόγραμμα τού Ντονάουσοιγκεν είχε συμπεριληθθή πέρουσι κ' ένα έργο τού δικού μας Σκαλκάτα.

Σ' αυτόν τόν ώραιο κύκλο τών καλλιτεχνικών και μουσικών εκδηλώσεων, μπαίνει φέτος με τις μικρές της δυνάμεις και ή "Ελλάδα μας. Τώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, έχει ήδη άρχίσει τό «Φεστιβαλ "Αθηνών» με συμμετοχή "Ελλήνων και ζένων καλλιτεχνών και μās έχει προσφέρει Συμφωνικές Συναυλίες και άξιόλογες παραστάσεις λυρικών έργων, όπως τό «Όρφεος και "Ερμούβικη» τού Γκλόουκ, τήν όπερα τού Μότσαρτ «Ίδομενέος, Βασιλιάς της Κρήτης», τήν ώρατοριακή όπερα τού Στραβίνσκυ «Οϊδίπους Τύραννος», που παρακολουθεί άπειρος κόσμος, "Ελληνες και ζένοι.

"Αλλά, οι δυνάμεις της "Ελλάδος δέν είναι αλήθεια μικρές : Πρώτ' άπ' όλα τά θρυλικά όνόματα «"Ελλάς», «"Αθήνα» είναι μία δύναμις που μπορεί νά εκλόχους πού μεγάλους καλλιτέχνες τού κόσμου, που όνειρεύονται νά έπισκεφθούν μία φορά τή χώρα όπου γεννήθηκε ή Τέχνη κ' ό Πολιτισμός. "Όσοι ταξίδεψαν στό "Έξωτερικό και γνωρίσθηκαν με ζένους καλλιτέχνες, ζέρον με τί καυμό και με τί πόση λαχτάρα μιλούν γιά τήν "Ελλάδα και με πόση χαρά θά δέχονταν μία πρόσκλησι, περιορίζοντας τις άξιώσεις τους στο ελάχιστο, άκόμα κ' οι πιο μεγάλοι. Κι' έπειτα είναι τό δικό μας, τό "Ελληνικό όλικό : Οι ζηνητεμένοι καλλιτέχνες μας που δρέπουν δάφνες σ' Εύρώπες και "Αμερικές, αλλά κ' οι ντόπιοι, οι ώραιες φωνές τών τραγουδιστών μας, οι τόσο σολίστες μας, οι μάλιστα μας και, όχι βέβαια

τελευταίοι, οι συνθέτες μας. Και δέν πρέπει νά ξεχνάμε και τους σκηνοθέτες μας. . .

Οι ζένοι μάλιστα που προσκληθήκανε στο «Φεστιβαλ "Αθηνών», ό "Ιταλός Φράνκο Καπούνα και ό "Αμερικανορουμάνος Γιονέλ Περέλα, έμειναν ένθουσιασμένοι με τήν όρχήστρα μας και με τήν χορωδία της "Εθνικής Λυρικής Σκηνής μας. Πραγματικά, τόσο οι μουσικοί της Κρατικής "Ορχήστρας, όσο και οι χορωδοί της Ε.Λ.Σ., κούφορασι, ακατάβλητοι, άποτέλεσμα είναι ούσιαστικά πηρήνα τού Φεστιβαλ κ' έδειξαν ικανότητες που δέν τις φανταζόμασταν ούτε μεϊς που χρόνια τώρα παρακολουθούμε κάθε μουσική εκδήλωση της χώρας μας. Αυτό άποτελεί ήδη μία γερή βίσι. "Απ' τήν άλλη μεριά, ή συμβολή τού "Εθνικού Θεάτρου μας με τις παραστάσεις "Αρχαίας Τραγωδίας ήταν έξ ίσου σημαντική και αξιόλογη. "Η άνομηγόμη έξ άλλοο άφίεις της Φιλαρμονικής "Ορχήστρας της Νέας "Υόρκης με τόν μεγάλο μας Μητρόπολο επί κεφαλής, θά κλεισθ, σίγουρα, τις πρώτες μας αυτές Μουσικές Γιορτές, όχι μόνο κατά τόν πιο θαυμάσιο τρόπο, αλλά και με σφραγίδα άξιοπέπειας.

Συλλογίζομαι τό μέλλον, τό Φεστιβαλ τού 1956. . . Φυσικά, λογικό είναι νά παίρνομε ως πρότυπο τις ζένες παρομίες Γιορτές, ως τόσο όμως δέν θάπρεπε νά παραβλέπομε και τις "Ελληνικές συνθήκες, πραγματικότητες και δυνατότητες. "Ενα "Αθηνάϊκό Φεστιβαλ, δέν πρέπει ν' άποβλήσει ούτω στην προσέκλιση ζένων, αλλά και ντόπιων—μ' άλλα λόγια νά συντείνει και στη μόρφωση τού λαού μας που δέν έχει άκόμα τήν καλλιτεχνική παράδοσι έλλων λαών. Κι' αυτό θά γινόταν άν μερικές συναυλίες και παραστάσεις δίνονταν με τιμές πιο προσιτές—όπως άλλως τή γίνεται και παντού. Τό ζήτημα τού "Αρχαίου Δράματος δέν νομίζω πώς θάπρεπε νά μέν «μονοπάλιο» τού "Εθνικού Θεάτρου, αλλά νά καλοϋνται έκ περιτροπής κ' άλλοι θέατροι νά επιδείξουν τήν έργασία τους κ' όχι μόνο "Ελληνικοί αλλά και ζένοι, ή και μόνο σκηνοθέτες που άσχολήθηκαν και άσχολούνται με "Αρχαίο "Ελληνικό Θέατρο. "Ο «Θυμειλός Θίασος» τού Λίνου Καρζή, λ.χ., δέν έπρεπε νά λειπή άπ' τό Φεστιβαλ "Αθηνών. Οι ζένοι—άν θέλομε νά πάρουμε τό θέμα και τουριστικά—βλέπομε κ' άκούομε τόσα ώρασα και μεγάλα στον τόπο τους, αλλά στη χώρα της Τραγωδίας, θά τους τραβήσουν ξεχωριστά τέτοιες συγκινήσεις—ας τις ποιμε έτσι—παραστάσεις.

Παράλληλα με τις Συμφωνικές Συναυλίες και παραστάσεις "Όπερας—γιά νά ενανθώθω στον μουσικό τόμο—δέν θάπρεπε νά παραμεινούν οι συναυλίες μεγάλων σολιστ, "Ελλήνων και ζένων καθώς και ή μετάκληση συνόλων Μουσικής Δωματίου. . . "Αλλά, φυσικά, όταν δέν έχουμε κανένα άλλο θέατρο, καμιά άθουσα Συναυλία, παρά μόνο τό "Ωρεοίν "Ηρώδοι, τί μπορεί νά γίνη ; Είναι ανάγκη νά δημιουργηθή ένα θέατρο, μία άθουσα συναυλιών, ύπαίθρια και κλειστή, έτσι που νά μην κινδυνεύουν οι παραστάσεις άπ' τόν καιρό—όπως συνέβη φέτος.

Και, πάνω άπ' όλα, πρέπει νά δοθθ μία σημαντική θέσις, ή θέσις που της άξιζει, στην "Ελληνική μουσική δημιουργία. Δέν μπορεί νά έννομηθ "Αθηνάϊκό, "Ελληνικό Φεστιβαλ χωρίς "Ελληνικά έργα ! "Ως τώρα—κ' έχουν ήδη δοθθ τέσσερας Συμφωνικές Συναυλίες—δέν έρμηνεύθηκε παρά μόνο ένα (άρθ. 1) "Ελληνικό έργο ! Κι' έκτός από μία και μόνη "Ελληνίδα σολιστ—τήν μεγάλη μας Νικολαΐδη—οά κανένα πρόγραμμα, πουθενά, δέν βλέπω ένα "Ελληνικό όνομα. . .

Και κάτι που θάπρεπε νά καθιερωθθ όπωσδήποτε, είναι ή εκτέλεσις, κάθε χρόνο, μιας "Ελληνικής "Όπερας, διαλέγμενης, κατά προτίμησι άπ' τις άπαικτες, ή και από τις ήδη παγιμένες, άν έχη σημειώσεις έπιτυχία. Είναι άπίστευτο πόσες "Ελληνικές συνθέσεις, πόσα "Ελληνικά έργα, πόσες "Ελληνικές "Όπερες περιμένουν κλεισμένες στο σκοτάδι νά δοϋν επί τέλους τό φός της ράμπας.

Τό Φεστιβαλ "Αθηνών πρέπει νά γίνη ό δημιουργός ένός νέου "Ελληνικού Πολιτισμού, προωθώντας τήν "Ελληνική Τέχνη.